

Зміст

<i>Передмова</i>	5
<i>Лариса Ілляк, Макс Пшебильський. Княжою владою</i>	6
<i>Сергій Панасюк. Засейвити реальність</i>	21
<i>Ксенія Томашева. Повітряні ріки Раути</i>	36
<i>Віра Балацька. Тиша і пасторальки</i>	73
<i>Вікторія Штепура. Роги і ратиці</i>	89
<i>Олег Сілін. За непрямыми ознаками</i>	135
<i>Ольга Архипенко. Малий великий страшко</i>	142
<i>Влад Ковтуненко. Вона приходить не тільки у снах</i>	152
<i>Віталій Генік. Візит у стилі ретро</i>	159
<i>Ігор Сілівра. Дует</i>	164
<i>Катерина Пекур. Воїн ночі</i>	179
<i>Інна Слепцова. Сто днів до кінця світу</i>	187
<i>Юлес Скела.</i>	
<i>Фарадей, Вернадський, Шредінгер і жодного пінгвіна</i>	213
<i>Тетяна Левченко. Мрія про єдинорога</i>	228
<i>Вадим Соколенко, Ольга Ярмуш. Пісня Тінкана</i>	241
<i>Наші автори</i>	258

ПЕРЕДМОВА

Що таке ковчег? Це не просто символ християнського апокаліпсису. Це намагання зібрати і зберегти все найцінніше, найважливіше, що є на землі – зберегти, щоб із часом примножити.

Звісно, українська фантастика успішно існує зараз і так само успішно існувала раніше. Впевнені, що будь-хто з вас може без запинки перелічити чимало славних імен наших талановитих земляків, які не раз радували нас (і світ) вражаючою фантазією.

Але більшість знаних українських фантастів перейшли до розділу класики. Їм на зміну підрастає нове покоління, яке пише не тільки про міфічні чи зоряні світи, а й торкається тих тем, які на часі. Хтось із цих авторів тільки почав писати, хтось вже встиг завоювати маленьку армію прихильників. Саме такі імена ми й зібрали під цією палітуркою!

Отже, бажаємо вам приємного читання! І не забувайте: незважаючи на те, що світи в оповіданнях переважно вигадані, проблеми, які тут освітлені, на жаль, реальні.

Давайте ж разом зробимо висновки і змінимо світ – для початку в одній конкретній країні, яку ми всі так любимо, – на краще!

Лариса Ілляк, Макс Пшебельський

Княжою владою

Сірий осінній день розвиднився до опівдня. Хорсові ледь стало сил видертися в піднебесся. І зараз, знеможений небесною молотьбою Дажбог, кидав бліді посмішки крізь запону темних, вогких хмар. Майже всемогутній і зовсім самотній... як я.

Я обережно вирізала хрест із коріння плакун-трави. Завтра-ж бо на болото йти, а нечисті напередодні Рівнодення – аж темніє в очах.

В двері постукали. Дивно, відвідувачі в мене – велика рідкість. Не кожному до снаги тягтися через трясовиння та лісисте плетиво, а під неспинним дощем – і поготів. Цікаво... Постукали знову – гарячково, нетерпляче.

– Є хто живий?

– Заходь вже, чом поріг оббиваєш? – відгукнулася.

Скрипнули двері, впустили до світлиці холодний вітер, липку паморось та кілька пожовклих листків. На порозі нерішуче тупцяв дебелий парубок. Жовто-сіра, мов солом'яна стріха, чуприна, величезні, по-дитинному відкриті очі, плечиська, що ледь не знесли одвірок... Серце завмерло, а потому шалено закалатало. Розуміння прийшло одразу, немов блискавицею влучило.

– Братко?

Земля захиталася. Здавалося, ще мить – і впаду непритомна додолу. Сперлася на піч, якось встояла.

– Звідки ти знаєш моє ім'я? – той здивувався щиро, чи то не впізнавши, чи то не повіривши власним очам. А може й справді я так змінилася. Звісно, стільки літ... Чотири? П'ять? Шість?

Я посміхнулася, вказала на світлицю.

– Заходь, нема чого мокнути під дощем.

Парубок здивовано і з острахом зиркнув на мої руки, вгледів роздвоєний палець.

– Силанко, сестрице моя люба! – гучно скрикнув та підхопив

мене радісно, немов яке собача безпорадне. Закружляв, як дитя.

– Тихше, тихше, дурненький! Вже геть здоровило вимахав: гляди, мою халупу враз рознесеш, – і я вперше за стільки літ весело й дзвінко, як колись у дитинстві, розсміялася.

Після захоплених оповідок про походи в лавах князевої дружини, після теплого сунічного відвару з диким медом Братко геть освоївся. Витягнув довжелезні ноги, аж півхати перегоротив. Я замилувалася: міцним хлопчиськом був, мене ще коли переріс, – дарма що на десять літ молодший, – а тепер вже справжнісінький богатир став.

– Знаєш, я ж не просто так прийшов. Був мені сон, де ти, сестрице, кликала мене сюди, у Шельвів бір. От я, не довго думаючи, й нагодився. Правда, я і знати не знав, що тебе тут зустріну. Певно, нашептали мені Рожаниці віще видиво.

Позирнула на нього уважно. Побачила: є неспокій на серці, гірка зажура-образа.

– То чи йшов ти до відунки за порадою? Сподівався стріти тут всохлу бабу із гачкуватим носом? Ану кажи, так як є, щиро. А чи може присушила тебе яка князівна, що тепер і відкараскатись не можеш?

Братко зашарівся, очі опустив і тяжко зітхнув.

– Ні, Силанко, мені впору від себе дівок відвертати. Справа не в тім. Як помер великий князь Володимир, то з'їхалися кривні родичі на раду, хто ж із гілки Ярославової мусить стіл київський тримати. Ну, я, звісно, у дружині Ярополковій, як годиться. Радилась-раділись, та ніяк зговоритися не могли. Один кричав: «По закону!», інший прагнув по совісті, ще хто пропонував скликати Віче, а хтось і про жереб як в воду булькнув.

Він перевів подих і сьорбнув із дзбанка. Братко ніколи не був мастак балакати, тож доточити те все купи йому ледь вдавалося.

– Накінець рішили: як не домовляться, то на сорок день, після поминальної служби по Мономаху влаштують народні ігрища. Кожен, хто за правом рідства прагне здобути київський стіл, виставить воїна беззбройного до бою: народу на потіху, а собі – на розсуд суперечки. На тому і вдарили.

Я слухала уважно, щоб не упустити ні слова. Мене мало цікавило міське життя. Один князь, інший – все єдино. Відреклися люди Прави, забули богів споконвічних, тож як не поверни, а в душі того не надбаєш. Тільки пустка кругом. Але не дарма я шукала Братка стільки років, осіла тут, вже й не сподіваючись, аж враз він якимсь дивним чином об'явився.

– Ярополка не цікавив батьковий престол. Йому до душі чисте поле та щире бойовище, аніж підступи й хитрощі владарів. Він зразу сказав: «Не битимусь. Я за брата Мстислава стояв – і стоятиму!». Інші теж проти брата йти не бралися. Тож лишився один бажаний – Ярослав Святославів. Та й той відступився б, якби за спиною його племінник Всеволод не намовляв. Навіть бійця йому завбачливо вишукав. Тоді Ярополк Мстиславу каже: «На, маєш!» – і мене, мов раба, немов худобу яку без'язику брату своєму уступив: «Був він мені оберегом не в одному поході, хай ще тобі послужить».

От вона, гіркота-образя ядуча. Братик мій, дитя нерозумне, князенка за друга вважав!

– Та я й не відступаюся. Але Оверко, товариш мій, переконув, що не слід мені дуже вже яро обстоювати прагнення Мстиславові, бо ж не гідно так чинить, не по совісті. З тих пір кожен мій новий ранок похмуріший за попередній. Так недобре – і так-бо згірш. Я не можу рішити, як мені бути. Порадь мені, сестро, ти на правді завжди зналася. Овсень ближчас, підходить вже сорок день, а в мене лише росте бажання заплющити очі – і з кручі вниз.

Я пригладила його кострубате волосся, як те мати колись робила, та й сказала.

– Міркуватиму, братику. Предків питатиму. Ти-но до міста вертай, вечоріє вже. А завтра зранечку знов приходить, мо й пораджу що.

Ближче до вечора дощ вшух, лише стиха шурхотіло листя та пригиналася трава під долонею Стрибога. Біля опівночі я загасила лучину і вийшла з хати. Під п'ятами хрускотіло моховиння,

що ледь прихопилося памороззю. Темно навкруги, далі власних пальців нічого і не розгледіти. Але мені що день світлоликий, що ніч темна – все єдино. Помало піднялася на пагорб. Аж он і капище. Звичайна людина його не побачить, бо нема його вже давно – понищив Ясне Сонечко, в угоду іновір'ю заморському – тільки попелище лишилося. Та дарма, земля пам'ятає, кого тут славили. Тож для мене воно є повік-віку.

Бліде світло місяця пробивалося крізь хмари, розливаючись по лисині пагорба примарними колами.

Тричі вклонилася земельці, опустилася на коліна. Трусонула-розметала чорні коси по плечах. Розсипала довкола себе цвіт тирлича, зібраний в Купайлів день. Обережно викреслила на землі трискель, поруч запалила багаття, сипонула туди дрібку гіркокого полину й пахучого дерев'ю. Полинула серцем до землі, повітря, вогню, води, з'єдналася з ними, розчинилася в шаленій круговерті. Вуста немов самі почали шепотіти потрібні слова... Десь згори, від місяця чи то зір почувлася пісня віщої птиці Гамаюн. І раптом навалилася темрява.

– Відунко! Чого тобі треба від спочилих предків? – владний голос немов ударив – різко, навідліг.

– Я шукаю поради. Чи дозволено мені запитати?

– Знаєш ти, в кого питатимеш?

– Ні. Я ніколи не дивлюся, хто відгукнувся, – То правда. Духам і богам видніш, кого обрати довірительом своєї волі.

– Поглянь, Силано, відкрий очі, – я почувала насмішку в голосі. А чи здалося? Похололо в серці, стало моторошно – нелегко всупереч звичному ритуалу робити щось не так. Проте, він не каже – наказує. І не скоритися неможливо... Відкрила очі. Ні... неможливо...

Зітканий із місячного сяйва лик привітно посміхнувся.

– То якої поради тобі треба?

– Княже... – захлинулася словами, – Ярослав... Стіл кийвський лишився порожнім. Твої онуки та правнуки ніяк не поділять його. Скажи своє вагоме слово: хто в Київ призваний правити? Просвіти, Велемудрий.

Відчула небайдужість, щиру турботу, печаль, навіть гнів.

– Я очікував, що нащадки мої правитимуть у мирі та злагоді. І що ж? Традицію зневажено, онук мій, старійшина роду, надто м'якосердий, щоб узяти своє право. Недобре це, недобре... Зрять батьки нищість і недолугість власних дітей. Заздрісники та вороги відверто потішаються. Недобре...

Закрутило мене, захитало, підкинуло до самісіньких зір, у найнижчу прірву скинуло. І розверзлося дно попід ногами, і поповзли звідти гади із людськими ликами, кривляючись і дико регочучи, обвили мої ноги. Я відчула холодний, мерзенний слиз на литках, колінах, стегнах... і впала без тями.

– Братко! Братко, зачекай! – кричу шодуху.

Він не обертається, не чує. Йде, приминаючи поживкле листя. Йде босоніж, як любив ще в дитинстві. Вітер куйовдить густе, вигоріле на сонці волосся, могутня постать погойдуються, тане у щільному тумані. Біжу за ним, крижаний вітер штовхає в груди, намистинки сліз замерзають на щоках.

– Братко!.. – майже наздогнала, ось він, поруч, лише простягни руку.

Туман ковтає постать. Наштовхуюсь на каламутний кисіль, немов на стіну. Перехоплює подих. Повільно кружляє, опускаючись на землю, самотній жовтий листок.

– Ні!..

...я прокинулася від власного крику. Росинки поту вкривали чоло, попри прохолоду в світлиці. В середині – крижана порожнеча, така сама холодна, як і вітер зі сну. Ніби все життя мене переслідуює.

Ой, чи вірно я зробила? Чи зрозуміла правильно? Тяжко на душі, немов хто валун поклав. Ще й сон цей дивний, тривожний... Треба йти в місто, знайти Братка – може, хоч біля нього душа спокій знайде.

Дорога трохи стишила хвилювання. Поступово невеличка, майже непомітна стежинка перетворилася у вибитаний шлях і розбиту возами дорогу. Насправді, місто не так вже й далеко, а може, я ще не зовсім стара, коли вистачає сили помаленько дибати вперед – десь опівдні буду там. Київ зустрів не вельми привітно. Навкруги відчувалось піднесення, та якийсь нетривке, сумнівне, зловісне, мов брижі по стоячій воді... Люди, усюди багато людей. Я вже й забула, як воно. Всі зиркають на тебе, хто похмуро, хто з посмішкою, але найбільше – з байдужим крижаним поглядом. Чи є ти, чи немає – все єдино.

Місто тисне... наче й повітря довкола, й простір – а ніби в клітці, мов вовчєня дике. Ні шелесту травинки, ні листяного шурхоту – крики та гамір навкруги. Товчуться княжі дружинники біля корчми, розважаються. Тут же поряд заїжджі купці розгорнули на подвір'ї гостинного двору свій крам: заморські спеції, тонкі барвисті хустки і прикраси. Осторонь дітлахи потішалися із кривлянь скоморохів, котрі стравлювали напівобскубаних півнів до бою. І як їм вдається так жити?

Де ж Братко? Ясно, що серед кметів князівських: он, скільки їх Києвом вештається. Але де Мстиславичі, де Ярославичі – не розбереш. І думки у всіх темні, як Чорнобоже крило... Та й те сказати, у міщан не краще. Ходять, немов блекоти об'їлися. Похмурі, відлюдкуваті. І все про Мстислава думають... Ох, Свароже, що ж це я? Онде, обличчя у всіх тривогою затьмарені, чую Мономаховича на стіл Київський бажають. Та все переймаються, що ж князенки вирішать, хоча й не князенки радше, а богатирі їхні.

Незчулася, як на майдан вийшла. Начеб то і не хтіла сюди, та ноги самі винесли. Ой, лишенько, скільки люду... Ярмаркують. І гомін який!.. Натовп підхопив, поніс, закружляв, немов дніпровський вир малу трісочку. Швидше б виринути з круговерті облич та й подалі звідси. Навіщо в місто попхалася, дурепа стара... Там-но кричать про міцні ножі та серпи, отут – свіжих печених сомів пропонують. Заморські вина у чудернацьких дзбанках, намиста з перлів, мов досвітня роса... Врешті видряпалась із натовпу, вдихнула повними грудьми. Чую, жаліється хтось. Прислухалася:

– ...пропасниця звалила доньку воєводину. Кликали знахарку, Зоришну, що зовуть ще просто повитухою, але вона мало чим допомогла. Шкода, гарне дівча росло, а тепер геть згорає...

Смикнула за рукав.

– Дайте дівчаті відвар вовчка і росички, хай поп'є зо два дні натще, та меду липового у воду із сіллю, навіть як не просить. Буде воля Сварожа – вичухається.

Жінки рвучко обернулися.

– Чи ж ти, бабо, відунка? А чи добре на травах знаєшся?

– Знаюсь, чом не знать. Я під лісом живу, де Шельвів бір.

– Пішли-но з нами до воєводи. Він нині дорогого гостя прийма, князя Ярослава Святославича, та для доньки нічого не пошкодує: вилікуєш – відміряє тобі срібла-золота повну пригорщу.

– Дякую тобі, жінко, що врятувала дочку мого товариша. Чув, що та не марить вже, як причинна, не згорає більше її життя так стрімко, як копа під блискавицею, – Ярослав говорив тихо й лагідно. І взагалі, складалося враження про нього як про добру, турботливу людину. Може, такий правитель і потрібен Києву? Може, саме це і є воля предків – миролюбність і покора?

– Бачу, знаєшся ти на своєму ділі. Мо й мені допоможеш? Маю біду з ногами: важко ходити, аж повикручувало, – у голосі вчулося страждання. Мені стало шкода цього нестарого ще чоловіка. Бачила я, що понад все на світі прагне він спокою і споглядання тихоплинного часу. Споріднена душа... правда, я маю перевагу над ним, немов нестримний вітер над високим дубом. Невільно йому видерти коріння і утекти в далекі ліси й чужі землі, бо він роду княжого.

– Ти, князю, накажи у лазні топити свіжими сосновими полінцями та й відваром молодих соснових гілочок ноги пар. Як це робитимеш – з часом мине твоя хвор. Але то так, лише стишить муки тілесні. Справжній біль всередині, бо вагаєшся ти та не прагнеш на власні ноги міцно стати. Вагаєшся, тому й бажаєш

зіпертися на плече того, хто поряд. Дарма! Хто ж правитиме, як не ти, старший роду? – і я багатозначно змовчала.

Він поглянув на мене яснозоро, і я відчула, що розчиняюсь у волошкових глибинах очей. Дивне відчуття... Мов Хорс напровесні обійняв тісно-тісно. Я зрозуміла його невпевненість і малодушне бажання покинути Київ. Хоч у кого шукав він ствердження, що зараз чинить правильно. Хоч у мене, нікчемної.

– Дух предків мені відкрив, що місце твоє саме тут, княже. Не сумнівайся.

Ярослав позирнув у вікно на сіру куделю небесної вовни, із якої Стрибожі доньки уже пряли тонкі нитки дощу. Ген-ген відлетіли думки його вслід за сонцем, до земель материних, котрі любив він понад усе. Бо ж так завжди й буває: здається, повернися туди, де жив у щасливі часи дитинної безтурботності, то й роки з пліч впадуть, мов зміїна шкіра з полоза... То й, справді, спорідненість душ. Князь для мене був такий же відкритий, як Братко, а чи власне серце. Мені стало ніяково, немов я нахабно зазирнула крізь шпарину душі так далеко, куди нікого не заведено кликати. Ніяково й солодко від того, що знаю щось таке, що нікому не вільно знати, тільки найближчому.

– А чи ж можеш допомогти мені, розвіяти мої сумніви? – запитав Ярослав, все так же ховаючи очі у прядиві хмар. – Як мені укріпити своє серце для такого вагомого кроку? Відчуваю я, що не годиться йти проти волі товариства київського єдино тому, що право на стіл – моє, як найстаршого з роду Ярославового.

– Традиція й предки кажуть, що годиться.

Я не сміла підняти погляд. Мені здавалося, що він дивним чином теж узрить мою тривогу і сумніви, як і я – його. Проте, моя невпевненість танула, мов досвітній туман. Я вже майже переконаталась, що вчинила правильно.

– Змири серце своє, княже. Я допоможу тобі подужати зневіру та малодушність. Ти будеш гідним правителем.
